

удалось столь успешно, что его поэзия не просто сблизилась с прозой жизни, но сама стала неотъемлемой частью этой жизни.

Таким образом, можно сделать вывод, что нарративность авторской песни связана со стремлением поэтов сблизить поэзию с жизнью, полнее выразить в песне сознание своих современников, что и объясняет особую популярность этого жанра в разных слоях населения во второй половине XX века и особенно – в 60-70-е годы. Произошло то, чего не ожидали и сами поэты: авторская песня стала духовно необходима народу, он увидел в ней отражение самого себя, своей жизни.

Литература:

1. Высоцкий В. Четыре четверти пути: Сб. / Сост. А.Е. Крылов. – М., 1988. – 286 с., ил., портр.
2. Высоцкий В.С. Сочинения в двух томах. Т.1. Изд. 12-е, испр. – Песни. (Предисл. В. Новикова, подготов. текста и коммент. А. Крылова). – Екатеринбург: Изд-во У-Фактория, 1999.
3. Галич А.А. Стихотворения, песни. – М.: Изд-во ЭКСМО, 2003. – 352 с.
4. Зайцев В.А. Русская поэзия XX века: 1940-1990-е годы: Учебное пособие. – М.: Изд-во МГУ, 2001. – 264 с.
5. Мянновска Йоанна. Литература русского зарубежья и «возвращённая» в образцах и с комментариями. – Быдгощ, 1998. – 299 с.
6. Окуджава Б.Ш. Ваше благородие, госпожа удача: Стихи, проза. – М.: Изд-во ЭКСМО, 2002. – 384 с.

Вікторія ПРИХОДЬКО (Луцьк, Україна)

ЕКСПЛІКАЦІЯ ЗМІСТУ ТЕКСТУ І НАРАТИВНА СТРАТЕГІЯ

У ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ

Проблема експлікації художнього тексту постала в перекладознавстві не так давно. Сучасні теоретики та практики перекладу – В.Комісаров, Л.Черняховська, Л.Латишев, А.Попович, Я.Рецкер та ін. – одноставно визнають необхідність цієї операції, оскільки завдяки їй “переводной текст окажется более доступным иноязычному читателю”[3, 42]. В українському перекладознавстві увага акцентується на моменті творчого вибору при експлікації, який доконче необхідний перекладачеві: „Перекладач повинен робити переклад творчий, по змозі, проте, підкоряючи свою індивідуальність індивідуальності автора” [5, 240].

Зазначена проблема є актуальною, і вона нерозривно пов’язана з особистістю перекладача, який є важливою ланкою комунікативного процесу: Автор – Текст-оригінал – Перекладач – Текст-переклад – Читач. Кожен письменник орієнтується на свого читача, має свою нарративну стратегію, яка піддається корекції при перекладі, оскільки перекладач повинен враховувати і свого читача також. Виступаючи одночасно отримувачем інформації та її відправником, перекладач пропускає крізь себе художню дійсність оригіналу, як це робить автор з реальною дійсністю. Однак перекладач сприймає картину

світу, вже відображену письменником, а тому його функція – відправника нового тексту – вторинна. Первинною ж є власне рецепція вихідного, початкового тексту, яка залежить від індивідуальності та характеру перекладача.

Якщо головною організаційною силою оригінального художнього тексту є, здебільшого, Я-автора (образ автора), то в перекладі з'являється ще одна категорія, що розкриває, пояснює, інтенсифікує авторську позицію, а також здійснює цілісність тексту – Я-перекладач (образ перекладача).

Перекладач несе у створюваний ним текст власне розуміння та оцінку, декодує значення кожного слова. Відбувається експлікація змісту тексту, що є важливою перекладацькою процедурою. Метою даної розвідки є проблема експлікації змісту тексту у процесі перекладу оповідання М.Вінграновського “Білі квіти” на англійську мову, здійсненому Джоржем Лукиєм.

Англійській мові, як відзначав В.Комісаров, властива “тенденція к імпліцитности, значительная часть информации остается здесь за пределами собственно сообщения, что обуславливает необходимость переводческой операции эксплицирования на русский язык” [2, 158-159]. У повній мірі це характеризує і українську мову. Отже, перекладач, з одного боку, стоїть перед необхідністю експлікації художнього тексту, а з іншого – одержує на це безперечне право, адже реалії чужої культури без пояснень залишаються для читачів лакунами. Тому у процесі експлікації змісту тексту перекладач виступає певною мірою і як інтерпретатор.

Розповсюдженим способом заповнення лакун є включення у текст мовою реципієнта коментарів з приводу елемента чужої культури. Яскравим прикладом тут є переклад В.Набоковим пушкінського „Евгения Онегина” [4]. Заповнення може бути різним за глибиною і за засобами, і це обумовлено, насамперед, завданнями, що стоять перед перекладачем, який повинен враховувати тезаурус реципієнта, його сприйняття інонаціональної культури. Експлікаційна діяльність перекладача проявляється на всіх рівнях текстової структури – у синтаксисі, стилістиці, поетиці, - однак найбільш повно це виражається у лексиці.

Так, Дж.Лукий вводить у текст перекладу пояснення до слів *квас* (*kvas*) та *горілка* (*horilka*): “Kvas – a sour drink” [6, 199]; “Horilka – Ukrainian vodka” [6, 199]. Перекладач йде двома шляхами тлумачення: прямим та опосередкованим, через близькомовну культуру. В останньому коментарі вживається іншомовне – російське – слово *водка*, яке для англомовних читачів є добре відомим. Українське слово *борщ* (*borshch*), яке увійшло в лексику англійської мови, перекладач залишив у тексті-перекладі без пояснень.

Експресивні діалоги героїв оповідання М.Вінграновського “Білі квіти” у перекладі Дж.Лукиєв носять менш емоційний характер: майже всю емоційно-забарвлену лексику замінено на стилістично нейтральну, а окличні речення – на звичайні. Таким чином, йдеться про зміну емоційно-оціночних критеріїв, що були закладені автором у тексті оригіналу:

Оригінал	Переклад
1.- Луснув! Каліки нещасні! Не могли як слід ізолювати. І так усе... [6, 192].	1.- It broke. Poor Devils. It wasn't insulated properly. So it goes... [6,193].
2.- А в нашому селі ні річки, ні ставка. Правда, була така собі річечка, так почали осушувати береги під капусту, от вона й померла. Поділась кудись. Тепер ні річки, ні капусти.	2.- There is no pond or stream in our village. True, there was once a stream but when they started to use the water ti irritate cabbages, it died. It disappeared somewhere. Now there is neither stream nor cabbages. – Poor devils [6, 193].

Каліки нещасні! [6, 192].
 3.- А тієї зими у нас десять гектарів яблунь
 зайці пообгризали.
 І що, пропав сад?
 Геть чисто!.. Може, яка сотня деревинок і
 вціліла!
 Каліки нещасні! Не могли
 Пообкутувати дерева! [6, 194]

3.- Last winter the hares nibbled ten acres of
 appletrees.
 And was the orchard lost?
 Completely. Perhaps a hundred trees were saved.
 Poor devils. Couldn't you wrap up the trees [6,
 195].

Наведені приклади свідчать не лише про ослаблення у перекладі авторської позиції, зменшення ступеня оцінки, емоції та експресії, але й про неадекватне сприйняття інформації. Так, в оригіналі прокльон “Каліки нещасні!” виражає осуд вчинків певних людей. У перекладі ж “poor devils” слід перекласти як “бідолашні”¹, тобто йдеться про співчуття, а це дещо спотворює зміст тексту, образи персонажів і сам стиль письменника.

Зауважимо, що англійський переклад емоційно нейтральний, у той час як в українському тексті емоції автора та персонажів яскраво виражені. Так, це відбувається у випадку перекладу лайливих слів, прокльонів: “Бо ти дурний. Ти дурний аж крутишся...” – “You are a fool, a big fool” [6, 188-189]; “Иди ти під три чорти!” – “Go to hell” [6, 188-189]; “Та піднімаю, хай він сказиться!” – “Lift the bastard yourself” [6, 190-191]; “Побий мене сила Божа!” – “I'll be damned” [6, 200-201].

Втрату при перекладі емоційно-оціночної домінанти сприйняття спостерігаємо і в наступних фрагментах тексту:

Оригінал	Переклад
Куди ж це ти знову зібрався, горенько ти моє? На працю, щастячко, на працю [6, 196].	Where are you going, poor dear? To work, darling, to work [6, 197].

В українському варіанті звертання *горенько – щастячко* побудоване на антитезі, що надає йому іронічного відтінку. Англійське ж *poor dear* перекладаємо як “дорогенький, миленький”, а *darling* – “дорога, мила”. Однак такий переклад обумовлений самим характером англійської мови, де іменники *щастя* (fortune) та *горе* (grief) не використовуються для звертань, особливостями національного менталітету перекладача та реципієнта.

Для зняття національно-специфічних бар'єрів, тобто для полегшення розуміння певних елементів чужої культури перекладач вдається до компенсації (ламінування) лакун, замінюючи незрозумілі фрагменти на близькі для інокультурного реципієнта. Наприклад, замість слів “кум” та “кума” Дж.Лукий вживає “old cronies” (старі добрі друзі). Це цілком свідома заміна, оскільки суб'єктні лакуни “кум” (хрещений батько стосовно до батьків хрещеника і хрещеної матері [1, 472]) та “кума” (хрещена мати стосовно до батьків хрещеника і хрещеного батька [1, 472]) належать лише українській лінгвокультурній спільноті, а тому є чужими англомовному читачеві. І хоча така компенсація значно полегшує для нього розуміння тексту, однак, на жаль, втрачається національна специфіка культури оригіналу. Проте цій ваді перекладач міг би запобігти, оскільки Оксфордський російсько-англійський словник дає переклад слів *кум – godfather* та *кума – godmother* [7, 213]. Залишається невідомим, чому Дж.Лукий вирішив не скористатися цим перекладом у своєму тексті.

¹ Таке значення подає “Англо-російський словник” В.К.Мюллера (М., 1981) – С. 207.

Втрату національного колориту спостерігаємо і на прикладі перекладу деяких розмовних експресивно забарвлених фраз. Так, фраза “ти дурний, аж крутишся” перекладається як “a big fool” (великий дурень); “наглушилися самогоняри” – “boozers” (пияки); “оскому жжену” – “I’m itching” (мені не терпиться щось зробити); “від голоду аж в очах рябіє” – “I’m famished” (я зморений голодом); „вишень., як болота” – „lots of cherries” (багато вишень). Вини перекладача тут немає. У сучасному перекладознавстві існує багато різних думок з приводу перекладу таких фраз, прислів’їв, приказок, ідіом тощо. Однак більшість із них зводяться до того, що „треба перекладати їх відповідними виразами своєї мови, якщо вони не мають специфічного національного чи історичного характеру” [5, 282].

Елімінування лакун відбувається і при перекладі назв рослин: “сині сокирки” були перекладені як “the blue poplars” (сині тополі, сині осокори); “петрів батіг” – “vines” (виноградні лози); “рожа собача” – “wild roses” (дикі троянди); “могутній будяк” – “mighty thistle” (могутній чортополох); “гривастий щир” – “dogwood with a long mane” (кизил з довгою гривою); “ряска” – “meadow grass” (М’ятлик луговий). Народні назви рослин з українського тексту замінено в англійському на наукові терміни або на знайомі реципієнту реалії, а саме ті назви рослин, що є елементами рідної для нього культури.

Отже, переклад сприйнятого перекладачем оригіналу є невіддільним від його індивідуального розуміння, суб’єктивно-оціночної інтерпретації, що виявляється у розкритті, поясненні, тобто експлікації тексту, а також невіддільним від наративної стратегії письменника.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
2. Комиссаров В.Н. Эксплицирование как проблема перевода // Проблемы прикладной лингвистики: ТДВК. – М., 1969. – Ч. 1. – 174 с.
3. Кухаренко В.А. Экспликация содержания текста в процессе перевода // Текст и перевод. – М.: Наука, 1988. – 165 с.
4. Набоков В. Комментарий к роману А.С.Пушкина «Евгений Онегин». – С.-П.: Искусство, 1998. – 924 с.
5. Рильський М.Т. Проблеми художнього перекладу // Збір.тв.: У 20 т. – К.: Наук.думка, 1987. – Т. 16. – 600 с.
6. Modern Ukrainian Short Stories. Ukrainian / English Parallel Text/ Edited by George S.N.Luckyj. – Englewood, Colorado: Ukrainian Academic Press, 1995. – 230 p.
7. The Oxford Russian Dictionary. Russian-English. – Oxford – Moscow, 1999. – 612 p.

Marin POSTU (Chisinau, Moldova)

THE DICHOTOMY «JE-NOUS» IN PROUST’S NARRATIVE DISCOURSE

One of the purposes of Proust narrative discourse is to offer to his reader a way/moyen to read himself, as it is mentioned in the last part of *A la recherche du temps perdu*, *Temps retrouve*: